

אם מברך על הסוכה, אין כאן שמיני. ואם יש כאן שמיני, אין כאן ברכה על הסוכה. והקשה דאם כן אמאי יתבינן, כיון דהישיבה בסוכה משמע דחשיב ליה חול, הוי תרתי דסתן עם מה שהזכיר שמיני. ותירץ דבשלמא כי מברך הוי בפירוש אומר חול, אבל ישיבה בסוכה, כיון שאינו מזכיר בפירוש בפה שהוא חול, אף על פי שעושה מעשה חול⁵⁶, אין לחוש.

ועוד ראייה ממה שאמרו בשבת דף כג⁵⁷ ספק דדבריהם לא בעי ברכה. ופריך והא יום טוב שני דספק דדבריהם הוא. ומשני דלא ליתו לזלזולי. ואף על גב דרבא שני שינוייא אחרינא⁵⁸, עיין בספר בני שמואל סי' מב⁵⁹ דכתב דלא פליגי.

אמור מעתה, בספק דבריהם אין לברך אלא כשיש זלזול לתקן הזלזול. ואם כן ביו"ט ראשון כשמברך על העירוב, לא סגי דלא מתקן הזלזול, אלא מוסיף בזלזול, שיאמרו היום חול, מדמברך על העירוב. אבל כשמברך על העירוב בערב יום טוב, אדרבה הם אומרים שני הימים קודש, ואין מקום לעירוב אלא מערב יום טוב.

והמגדל עוז סוף הלכות מילה כתב בשם תשובה שהשיב הרמב"ם ז"ל לחכמי לונל, דמצוה שאדם מצווה לעשות מספק, כיון דברכות אין מעכבות, טוב שיעשה המצוה, ולא יברך, שלא לעבור על לא תשא. והביא ראייה מדפסקינן בסוכה ספק ז' ברוכי לא מברכין, אף על גב דספיקא דסוכה הוי דאורייתא, כיון שכל הברכות מדבריהם, הם אמרו גם כן שלא לברך בספיקות.

גם הר"ן ז"ל פרק שני דשבת⁶⁰ כתב דאף רבא דהלכתא כוותיה סבר דבספק דרבנן אין לברך, ובמקום שתיקנו לברך, עשוהו בודאי.

הפסק העולה, היפך תמים דעים, דכשאדם מתנה על עירובו ביום טוב, אין לברך⁶¹, משום

56. ברא"ש שם: אבל סוכה פעמים שסוכתו עריבה עליו ואוכל בה אפילו ביו"ט אחרון. וכ"כ בתוספותיו (שם מז.). וכ"כ התוס' (שם ד"ה מיתב). ועיקר הסברא שכתב רבינו בשם הרא"ש לחלק בין כשמברך הוי בפירוש אומר חול לישיבה בסוכה בלא ברכה דאינו מזכיר בפירוש בפיו, ל"מ שם. ולשון הטור (או"ח סי' תרסח): ואוכלין בסוכה מפני שהוא ספק שביעי, ואין מברכין על ישיבתה, שא"כ היינו עושין אותו חול, אלא שאנו יושבין בה מספק, ולא שייך בישיבתו בה לומר היאך נעשנו חול, שכך דרך בנ"א לפעמים לישב בצל סוכה, אפילו שלא לשם מצות סוכה. [ומפורש דעיקר ההיתור הוא מפני שאינו ניכר שיושב בה לשם מצוה, אבל אם היה ניכר שעושה רק לשם מצוה לא היה נכון לישב בה – ערוה"ש שם סעיף ד. וע"ש סעיף ה מש"כ בזה להלכה. וכיו"ב כתב הג"ר צדוק הכהן מלובלין ז"ל (משיב צדק אות ט), ע"ש]. והרשב"א (סוכה מו.) ביאר דהא דמברכין זמן ביו"ט שני אף דהוא ספק, אין ספק זה כשאר ספיקות, שחכמים שאמרו לנו לעשות יו"ט שני תיקנו לנו שנברך בו ביום ראשון, שאם לא נברך ונקדש בו יזלזול בקדושתו. ולגבי ברכת סוכה מוקמינן לה אדינא כשאר ספיקות שאין לברך בו כדי שלא יזלזול ביום שמיני, דאדרבא אם אנו מברכין בישיבת סוכה בשמיני ספק שביעי, יזלזול בקדושתו לדונו כשביעי שהוא חול. וע"ש מה שהאריך עוד בזה. 57. ע"א. והג"ר שלמה קלוגר ז"ל (שור"ת האלה לך שלמה או"ח סי' שדמ) כתב דמברך על העירוב בכה"ג. ואין זה ענין למה שאמרו ספק דדבריהם אם בעי ברכה או לא. דשם עיקר הברכה נתקן על הודאי תרומה, ולכך בדמאי יש להסתפק אם בעי ברכה או לא, אבל בעירוב תבשילין עיקר הברכה נתקן על הספק בגלויות. וגם אין דומין הברכות כלל זה לזה, דבתרומה (דבה איירי הגמ' התם) ודאי הוי הברכה להפריש תרומה, ולכך אם אינו תרומה הוי ברכה לבטלה, אבל בעירובי תבשילין הוי הברכה על עירובי תבשילין, והוי ברכת הודאה. וא"כ אף אם אינו חייב עתה לערב, עכ"פ הוי הודאה לזמן שיצטרך לו. ולכך בודאי גם על הספק מברכין, ואין חילוק בין אם מערבין בערב יו"ט או ביו"ט ראשון. 58. ובגמ' (ביצה טו, ב) גבי עירוב תבשילין, "רבא" הוא דקאמר התם הטעם כדי שיברור מנה יפה לעצמו ליום טוב, ורב אשי אמר כדי שיאמרו אין אופין מיו"ט לחול. והיינו דלא ליתי לזלזולי בכבוד יו"ט. וי"ל דלא פליגי הנך אמוראי, ואף לרבא הוא טעם מפני כבוד יו"ט. 59. דף ק ע"ג. 60. דף י, א בדפי הרי"ף. 61. וכן כתב השיטמ"ק (ביצה ו.) בשם התוס'. ומקורו בתוס' הר"פ: ומ"מ לא יברך על עירובו, דשמא ברכה לבטלה היא. וכ"כ הר"פ בהגהותיו לסמ"ק (סי' קצד). [ואילו היה רואה בעל הגהות הרי"ף הג"ל דברי הר"ר פרץ אלו, בודאי

הגאון רבי נסים שלמה אלגאזי זצ"ל

שמזכיר בפיו שהוא חול, והווי תרתי דסתורן. וגם כשמברך, נראה לכל שהוא מזלזל ביום טוב. וכשתיקנו ברכה על הספק בשני יו"ט של גליות, הוי לתקן הזלזול.

[תחתית עמוד]

[תחתית עמוד]

[תחתית עמוד]

[תחתית עמוד]

[תחתית עמוד]

[תחתית עמוד]

[תחתית עמוד]

לא היה חולק עליו – שו"ת תורת חסד שם]. וכ"כ בשו"ת משפטים ישרים (שם) ובשו"ת בית דוד (או"ח סי' דש) והרב חיד"א ז"ל (מחזיק ברכה שם) והערך השולחן (שם אות י') והדגול מרבבה (שם). וכן הסכים הג"ר אברהם אופנהיים ז"ל (אשל אברהם על גליון השו"ע סי' תקכח) דפשיטא דאין מברך, דהיאך מצי למימר 'אם היום קודש ומחר חול אין צריך וכו'', דא"כ ודאי הוי הברכה לבטלה, וכמש"כ בשו"ת משפטים ישרים הנ"ל. [וראה בשו"ת חלק לוי או"ח סי' קמ מש"כ לבאר דבריו]. וכ"כ הג"ר יהודה שמואל אשכנזי ז"ל (ס' בית השואבה הל' עירוב תבשילין אות מח) ובשו"ת תורת חסד (שם) בשם השיטמ"ק ורבינו והאחרונים הנ"ל. וכ"ד הערוך השולחן (שם סעיף לז). ודעת המג"א (שם סקכ"ה) דמברך, וכהדרך תמים. [ולא הבנתי, דספק ברכות להקל. ושם א"צ לעירוב כלל דהיום קודש – הגאון בעל תפארת ישראל הלכתא גבירתא ביצה פ"ב סוף מ"א]. וכ"כ הרבה מהאחרונים, ע"ש בחמד משה (סעיף טז) ובשו"ע הרב (סעיף כא) ובחיי"א (כלל קב סעיף טז) ובקיצור שו"ע (סי' קב סעיף ז). והמשנ"ב (שם סקע"ד) כתב בשם המג"א דיברך, ובשם הגרע"ק ורבינו דאין לברך, ושכ"ד השיטמ"ק. וראה עוד כזה בס' בירור הלכה תנינא סי' תקכו ובס' חזון עובדיה הל' יו"ט עמ' רחצ באורך. וראה עוד בשו"ת עזרת כהן (אהע"ז סי' מב) מש"כ לדון (עפ"ד רבינו) לענין ברכה על קדושין ונשואין בתנאי. וראה בס' קול סיני (עמ' 117) בהערת רבינו הגרע"י ז"ל מדברי מהר"ש גרמיזאן ז"ל (שו"ת משפטי צדק סי' ז) לענין גטל ידיו במים דספק אם נעשה בהם מלאכה, דודאי אינו מברך, דכל ספק ברכות להקל. וראה עוד בשו"ת נודע בשערים (אשכנזי) ח"ב סו"ס ו לענין המניח עירובי חצרות בין השמשות אם יברך, או דאמרי' ספק ברכות להקל, וברש"ש (ברכות יג, ב) לענין פלוגתת הרי"ף והר"י גבי פתח בנהמא וסיים בשיכרא.

• מוריה. שנה שלושים וארבע, גליון ז–ט (תג–תה), שבט תשע"ו